

СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ
Зборник радова са VI међународног научног скупа
одржаног на Филолошко-уметничком факултету у
Крагујевцу
(28–29. X 2011)

Књига I

СТРУКТУРНЕ
КАРАКТЕРИСТИКЕ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Крагујевац, 2012.

Срето ТАНАСИЋ¹

Институт за српски језик САНУ, Београд²

ПАСИВНЕ РЕЧЕНИЦЕ У ПРОЗИ ИВЕ АНДРИЋА

У раду се разматра употреба пасивних реченица у различитим прозним дјелима Иве Андрића, с циљем да се утврди да ли је њихова фреквенција свуда иста. За савремени српски језик карактеристично је повећано присуство оваквих реченица. Анализа треба да покаже да ли о томе свједочи и књижевно дјело нашег нобеловца и да се на основу ње утврди карактер њихове употребе и функција у анализираним Андрићевим дјелима.

Кључне речи и изрази: Српски језик, књижевно дјело, пасив, пасивне реченице

У овом раду говорићу о једном типу реченица у прозним дјелима Иве Андрића. То су реченице које су образоване у складу с принципима пасивне дијатезе. Пасивна дијатеза је у директној опозицији према активној дијатези. Пошто се у нашим граматицима и данас често заобилази потпуније и системско представљање реченичних конструкција образованих у складу с принципима пасивне дијатезе, а понекад се под пасивом подразумева и нешто што у моме, и не само моме, приступу не сматра за пасивну реченицу, добро је на почетку рећи у најкраћем шта се овдје подразумева под пасивним реченицама

Реченице образоване у складу с принципима пасивне дијатезе карактеристише то да се у позицији субјекта налази именица која на семантичком плану представља пацијенс и, сагласно томе, да се у позицији субјеката никад не може наћи именица која на семантичком плану означава агенс. Уз то, пасивну дијатезу карактерише компонента динамичности. Прва два елемента дефиниције управо се тичу односа елемената семантичког и синтаксичког плана, а формулисани су седамдесетих година прошлог вијека у лењинградској лингвистичкој школи³, а који до данас нису доведени у питање⁴, а у српској лингвистичкој науци их је прва почела примјењивати Ксенија Милошевић. Трећи елеменат – својство динамичности, који подразумева постојање процеса у ситуацији која се исказује предикатом у времену коме се та ситуација приписује, посебно је значајан кад је посредни пасивна реченица с трпним придјевом у саставу предиката – због његове семантичко-синтаксичке комплексности будући да трпни придјев у своме семантичком потенцијалу садржи и глаголску и придјевску компоненту⁵. Елеменат динамичности је важан критеријум за разликовање реченице с пасивном дијатезом од формално исте реченице с именским предикатом. На основу реченог може се закључити да пасивну дијатезу исказују само реченице с прелазним

1 sreto.tanasic@isj.sanu.ac.rs

2 Рад је настао на пројекту 178021 – Опис и стандардизација савременог српског језика, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

3 Харковски, ур. 1970.

4 Види Храковски 2000.

5 Компоненту динамичности увела је у дефиницију пасивне дијатезе Ксенија Милошевић у рад у Милошевић 1972.

глаголом у предикату; на ту обавезност се овдје само скреће пажња ради потпуније информације о условима образовања пасивних реченица.

У српском језику пасивна дијатеза се исказује на два начина – реченицама са трпним придјевом у предикату и реченицама без трпног придјева, дакле с непрелазним глаголом у предикату, а са елементом *се* који показује да се ради о пасивној дијатези. Обје ове конструкције су хомонимичне: њима се не исказује само пасив. Проблем хомонимије се разрјешава најчешће у оквиру реченице, понекад и у оквиру ширег контекста. Смисао идентификације пасивне дијатезе састоји се у препознавању оних поменутих елемената из дефиниције пасива као врсте дијатезе. Важно је препознати ону синтаксичку јединицу у реченици којом се именује пацијенс и открити доказе да у ситуацији исказаној предикатом учествује агенс, а, кад је посриједи реченица с трпним придјевом, утврдити постојање компоненте динамичности. Треба нагласити: сложени су путеви идентификације пасивне дијатезе у овим, хомонимичним, конструкцијама, како у једној тако и у другој, али о томе се овдје неће говорити, будући да је о томе писано у српској литератури о пасиву; ту су посебно значајни радови Ксеније Милошевић, а и сам сам о томе писао у више наврата (Танасић 1982; Танасић 2005а; Танасић 2005б)⁶.

У складу с учењем лењинградске школе и његовом примјеном на српску језичку ситуацију од стране Ксеније Милошевић, под агенсом се подразумева онај учесник у ситуацији исказаној пасивном конструкцијом који се одликује тиме да (може да) изазива и контролише вршење радње, а то је људско биће или институције односно асоцијације људи. Дакле, кад реченицу *Већар је разбио стакло* трансформишемо по моделу пасивне – она нема агенс, као што га није билу ни у овој полазној. Од седамдесетих година прошлог вијека, и у лингвистици на Западу је актуелизовано питање дефинисања агенса. Тако се по Џорџу Лејкофу узима као најбитније својство агенса примарна одговорност за вршење радње (према Ивић 2000: 465), а Д. А. Крусе сматра битним својством агенса улагање сопствене енергије (према Ивић 2000: 465). С овим је сагласно и мишљење И. Шлезингера, према коме се прототипичност агенса у потпуности досеже ако су дошле до изражаја сљедеће његове одлике: способност да оствари промјену једног стања у друго, као и да ту промјену узрокује и контролише (према Ивић 2000: 466). И ове дефиниције јасно сугеришу да улогу агенса може имати само човек и његове асоцијације и институције. Сваки други вршилац радње, па и овај у наведеном примјеру, не може се сматрати агенсом.

За српски језик је карактеристично да се пасив исказује дјвјема конструкцијама: једна је конструкција са трпним придјевом и одговарајућим помоћним глаголом, друга је рефлексивна конструкција са прелазним глаголом у предикату, гдје је *се* присутно у реченици у функцији образовања пасивне реченице, није дакле посриједи глаголско *се*. И једна и друга конструкција је хомонимична не исказује само пасив. Ова са трпним придјевом своју хомонимичност дугује трпном придјеву који се у реченици двојачко понаша: једном као глагол и тада се ради о пасивној реченици, други пут губи глаголску компоненту и тада је посриједи реченица с именским предикатом. У рефлексивној конструкцији хомонимичност се заснива на чињеници да према великом броју прелазних глаго-

6 У овим мојим радовима се наводи литература релевантна за проблематику пасива усрпском језику, сад и посебно скрећем пажњу на радове Ксеније Милошевић кад је у питању проблем идентификација пасивне дијатезе у једној и другој конструкцији.

ла постоје повратни глаголи па се у реченици мора утврдити о којој се дијатези ради. Такав случај имамо у сљедећим примјерима: *Дјеца се воде за руке; Дјевојке се љубе.*

Српски језик је одавно изгубио могућност исказивања агенса инструменталом, како је то, рецимо, у руском и данас. Умјесто инструментала одавно се учврстио генитив с предлогом *ог*, није то тек с појавом новог књижевног језика. Значи, није чињеница да се у савременом српском језику агенс ријетко исказује заснована на повлачењу инструментала из те функције, већ је ријеч о слабој валенцији за агенс и још понечему. Прије се може рећи да је повлачење инструментала из агентивне службе омогућено слабом валенцијом за агенс. Кад је о агенсу ријеч, треба напоменути да наша језичка норма не дозвољава експлицитно исказивање агенса у рефлексивним реченицама које исказују пасивну дијатезу (Милошевић 1972; Станојчић и Поповић 2005).

Некада је код нас у (и у литератури) владало мишљење како за српски језик није карактеристичан пасив. То није или није сасвим тачно. Нису све језичке употребе (функционални стилови⁷) подјднако отворене за овај тип реченице. Данас, кад на стандардни језик гледамо другачије, кад имамо у виду стилску разуђеност и разноврсност српског стандардног језика, можемо рећи да је и за наш језик карактеристичан пасив. Милорад Радовановић (2007: 245) истиче да је међу језичким појавама које би са становишта стандарднојезичке норме требало преиспитати јесу и пасивне конструкције, чија продуктивност расте. Стога се и моје интересовање за ову тему може схватати и као мали прилог томе задатку, а, с друге стране, подстакнуто је увјерењем да је удио Иве Андрића у изграђивању савременог српског језика значајан, а стицајем околности српски лингвисти нису у овој години у српским земљама организовали ни један научни скуп, ни зборник посвећен тој теми. Првенствени циљ овог рада јесте да се мало подробније размотри присуство и понашање пасивних реченица у Андрићевој прози. Међутим, овим се даје и прилог за сагледавање те појаве у српском језику; језик књижевности на својствен начин представља књижевни језик у цјелини, са свом његовом данашњом стилском раслојености⁸.

У овом раду анализирана је употреба пасивних реченица у сљедећа три прозна дјела иве Андрића: *Знакови поред њуша*, *Жена на камену* (збирка приповједака) и *Травничка хроника*.

Уочљиво је да се ова дјела разликују у погледу присуства пасивних реченица у њима. Тако се у књизи *Знакова поред њуша*, коју сам за овај рад прегледао, показало као карактеристично то да пасивне конструкције, иако су присутне, нису посебно уочљиве. Навешћу из те књиге неколико примјера пасивних конструкција с трпним придјевом.

7 О функционалном раслојавању стандардног језика и функционалним стиливима, како се они у овом раду схватају видјети у књизи Тошовић 2002.

8 Није случајно и неоправдано што се у малој Академијиној граматици руског језика у предговору наводи да је грађа узимана искључиво из књижевних дјела – не зато што аутори сматрају да други функционални стилови нису релевантни, већ зато што се по њима сви други функционални стилови налазе умјетнички преосмишљени и изражени у књижевноумјетничком стилу (*Крашкая руская грамматика*, ур. Н. Ю. Шведова и В. В. Лопатин, Москва 1989, стр. 5).

[1]

1. После сам потпуно заборавио на ту ствар са братом кога не показују, али јуче сам је се, после толико година, поново сетио и чуо глас којим је некада речена (8).

2. На једном од најлепших слапова који пада и отиче поред самога друма *по-стављен је* надалеко видан натпис који казује да та вода није за пиће... (10).

3. Кад је увођењем авионског саобраћаја *омогућено* брзо путовање на Гренланд, прва званична делегација Данаске владе донела је букет свежих ружа... (24).

4. И сви ће они исто тако, неко пре неко после, *бићи спуштени*, грубо или пажљиво, у своје гробове.

5. Празнични дани су сада прошли и у новинама као и на радију *објављена је* јуче следећа вест ... (141).

Претпоследњи примјер је наведен као потврда да и ова проза зна за исказивање пасива овом конструкцијом и кад је по сриједи исказивање будућности. Тај примјер се међу наведеним издваја још по нечему. Наиме, једино у тој реченици се субјекат јавља на првој позицији у реченици, у осталим примјерима долази иза предиката. То је у складу с комуникативним циљем сваке од тих реченица – без обзира на то што су те именице из објекатске позиције промовисане у субјекатску, као да је њихово значење пацијенса утицало да остану на мјесту на коме би се налазиле и да је посриједи активна реченица.

Сад само као потврду да се пасив исказује и рефлексивном конструкцијом у овој књизи наводим неколико примјера.

[2]

1. Госпођа Н. је молила председника Општине, кога је добро познавала и с којим је била у неком сродству, да нареди да се *посеку* те липе (25).

2. Мислим о неком путнику који би прошао овуда, жедан, ноћу, кад се натпис *не види*, али вода *чује* и *осећа*, сагнуо се и пио слатко док потпуно не угаси жеђ (10).

Све то да *би се продужио* живот тиме што *ће се* дете *спасити* од страшне смрти (17).

Слично је и са Андрићевим приповијеткама. Овом приликом имао сам пред собом збирку под насловом *Жена на камену* у издању Нолита, коју је издавач објавио поводом седамдесет година живота Иве Андрића, добитника Нобелове награде за књижевност за 1961. годину – како стоји на почетку књиге. Збирка има 384 странице.

Пасив се такође сусреће, не баш ријетко, а може се рећи да је његово присуство готово није посебно уочљиво. Тако се у приповиједи *На обали* налазе често овакве конструкције са именским предикатом, код којих је дакле потиснута глаголска компонента, па се не може рећи да се ради о пасивним реченицама, какве случајеве илуструју следећи примјери:

[3]

1. ... иако је и сам био сав *најежен*, усне му помодреле, а очи *замућене* од многог купања и роњења (44).

2. Деца су била *збуњена* и нема (62).

Међутим, у приповијеткама *Мустафа Маџар* и *Аникина времена* јављају се и реченице у којим се исказује пасив.

[4]

1. Било је дана када је *удављено* по шездесет зликоваца за једну ноћ (83).
2. И тишина је глува, а у њој *се чује* крв како насједа без престанка (81).
3. ... док Мустафа не изради план: да *се*, мало повише, *начини* сплав и ноћу спусте низ воду (69).
4. Једне године *се пронесе* глас да је погинуо, и како је био недружеван и млад, брзо га заборавише (68).
5. Они који *су одбијани* долазили су поново, у нади да ће поправити своју двоструку бруку: што јој одлазе и што неће да их прими... (178).
6. ... они који *су једном били примљени* нису више могли да се зауставе
7. Умерен по природи и строго држан *од оца и старијег брата*, Михаило је раније ретко пушио ... (171).

Уочава се појава рефлексивних пасивних реченица, за које је карактеристично да српска језичка норма не дозвољава исказивање агенса у њима. Партиципски пасив је рјеђи, и није се нашао ни један случај са експлицитним именовањем агенса. Слична ситуација је и у приповиједи *Ђорџан* и *Швабица*. Може се, дакле, рећи да се у приповијеткама Иве Андрића јављају пасивне реченице, али оне нису тако честе да би на себе скретале пажњу. Нисам уочио примјере пасивних реченица с трпним придјевом код којих је исказан и агенс конструкцијом *од + генитив*, како се данас он исказује у српском стандардном језику. То није зато што Андрић не познаје ту конструкцију, већ зато што комуникативни циљ није био такав да би требало директно исказати агенс, а на њега се у реченици или ширем контексту (примјери 5 и 6) довољно прецизно може указати, што је писцу ових приповједака било и довољно. То се може закључити и на основу седмог примјера, гдје је уз трпни придјев који није у саставу предиката исказан агенс.

Другачија ситуација је кад је ријеч о роману *Травничка хроника*. Овдје се пасивне реченице јављају нешто чешће. Очекивано, у роману се јављају пасивне реченице у оба модела – у рефлексивним конструкцијама и са трпним придјевом у предикату. Навешћемо неколико примјера са рефлексивном конструкцијом која исказује пасив.

[5]

1. Тамноплава кабаница је била широко раскопчана на грудима, да *се виде* позлаћена дугмета (26).
2. Кућа *се чисти*ла, *доштеривала*; У њој је *извођен* низ промена, како би се колико год је могуће *прилагодила* потребама нових становника (56).
3. *Не може се све објаснити* ни *разумети* – говорио је Давил уморно ... (78).
4. *Наслућивала се* Босна, мукла земља, и ув аздуху *се већ осећала* студена патња без речи и разлога (87).
5. Понајвише се говори о кухињи, *изазивају се* сећања на јела и вина из других крајева Француске, *чине се* поређења са турским начином исхране... (133).
6. Неколико пута је изговорио Наполеоново име, питајући везира шта ће казати свет кад види да *се кажњава* најтежом казном један угледан првак ... (209).
7. Везир, изненађен, наредио је да *се поведе* истрага и да се види шта је било с ферманом и бератом... (95).

Ради се о пасивној дијатези: у позицији реченичног субјекта је именица у номинативу са значењем пацијенса. Интрересантно је да се реченични субјекат ни у овим реченицама не налази често на првом мјесту, чешће долази иза предикатске синтаксеме, сем у примјеру два. Као што је напоменуто, агенс се не исказује, али он се увијек може идентификовати – из контекста или је то подразумевани појам за неку радњу, како је у посљедњем примјеру: истрагу води за то надлежно лице.

Чешће се јављају конструкције с трпним придјевима. Овдје ћу навести неке примјере таквих конструкција. Овом приликом се нећу бавити питањем хомонимије, зато наводим само конструкције у којим је исказана пасивна дијатеза.

[6]

1. И ти француски официри који су долазили као савезници, на молбу турске владе, *дочекивани* су већ у Ливну погрдним повицама руђе ... (42).

2. Престале су нове наредбе, али су старе и даље *извршаване* слепо и механички (43).

3. И кад је *постављен од Талерлана* за секретара нове Цисалпинске Републике, Давил је пре поласка на дужност у Милано *био примљен од генерала*, који је желео да му лично даде упутства ... (64).

4. Наводи своје раније заслуге у служби, истиче своју скромност да и сада да све од себе, али преклиње да *буде премештен* са овога положаја (147).

5. Чинило му се да лепо чује сваку своју реч као туђу. Све *би преведено* (206).

6. Фон Митерер је *био обавештен* о вредности руске победе и пореклу трофеја.

7. Неколико пута је изговорио Наполеоново име, питајући везира шта ће казати свет кад види да се кажњава најтежом казном један угледан првак само зато што је *сматран* француским пријатељем и што је *лажно оптужен од Аустријанаца* (209).

8. До вечери била се по целој вароши проширила вест да је лекар Аустријског конзулата јавно изјавио вољу да пређе у ислам и да *ће* сутра бити на свечан начин *пошурчен* (302).

9. Излажући се да *буде најважнији од узбуњене светине*, фра Иво је доприо до лекареве куће... (302).

10. На крају, све је *зачињено новим Тахир-беговим рефлексјама* о пролећу.

У неким примјерима се у истој сложеној реченици јављају оба типа пасивних конструкција. Занимљиво је питање распореда рефлексивних и конструкција с трпним придјевом. Тамо гдје би СЕ конструкција била недовољно прецизна употребљен је пасив с трпним придјевом. Тако је у примјеру четири: важно је да се пуковник не премјешта сам, већ га премјештају по његовој молби, у примјеру седам: *је сматран* – да је овдје рефлексивна пасивна конструкција, тешко би било препознати пасивну дијатезу. Исти случај је и у сљедећем, осмом, примјеру. Ако би се пасивне реченице у примјерима четири и осам трансформисале у активне, у позицији предиката морао би се наћи облик презента, никако футура другог, што свједочи да се ни у пасивним реченицама не јавља облик футура

другог, као што се понегдје тврди за овај облик⁹. Овдје бих скренуо и на пети примјер са пасивним реченицом гдје је трпни придјев у саставу предиката који се јавља у облику аориста. Може се рећи да се у роману *Травничка хроника* налазе пасивне реченице које могу илустровати све оно што је битно кад је посриједи пасивна дијатеза у српском језику, као да је од нашег великог писца граматичар наручио да илуструје све карактеристике пасивне дијатезе.

Кад је посриједи пасивна дијатеза, увијек је занимљиво питање агенса. У том погледу опет *Травничка хроника* добро илуструје стање у савременом српском језику. Агенс се јавља у роману, не често, али се јавља. Овдје су наведена три таква примјера (три, седам и девет) да би се на њима могло показати када се Аг исказује за то резервисаним средством. Није то увијек зато што се из реченичног или нешто ширег контекста не би могао утврдити агенс, може се рећи да је прије свега агенс исказан у скалду с реченичном перспективом: комуникативни циљ захтијева да се агенс посебно истакне. Рецимо, у примјеру број седам у реченици је агенс директно исказан јер је у датом контексту било посебно важно нагласити да је капетана оптужила супротна, аустријска, страна. И све се то уклапа у стил овога дјела, које одликује присуство стилизације. У трећем примјеру за синтаксему агенса везује се и сљедећа односна реченица. У првом и десетом примјеру подвучени чланови реченице илуструју могућност идентификације агенса неким другим синтаксемама. То је посебно карактеристично за савремени српски језик, који се карактерише појавом номинализације.

Овдје се неће говорити о неким другим начинима индиректног сигнализовања податка о агенсу – одређене предлошко-падежне конструкције. И њихово јављање у роману *Травничка хроника* само свједочи о томе да он на најбољи начин илуструје понашање пасивних реченица у савременом српском језику.

Ако се запитамо откуд у овоме роману већа фреквенција пасивних конструкција него у *Знаковима* и приповијеткама, одговор се може потражити у карактеру самог дјела. Познато је да је Андрић користио историјске изворе за писање овог романа. Утицај докумената и стилизација¹⁰, тј. опонашање административног стила отворили су врата пасивним конструкцијама. То је и разумљиво кад се има у виду карактер овога дјела. Ријеч је о историјском роману који је писан уз директно ослањање на историјску грађу. Пишући о томе како је у роман уграђено много стварних докумената, Мидхат Шамић је показао да су документи различито коришћени, некад готово дословно преузимани, и да су служили у многим ситуацијама у роману: у оцртавању ликова, описивању појединих догађаја, разговору личности (Шамић 1962). Ту је, разумљиво, доста и докумената који имају административни карактер. А у таквим текстовима се отвара простор за пасивне реченице. Овдје се неће нашироко говорити о томе како се Андрић користио историјским документима у писању овога романа, то тема овог рада и не подразумева, а то је довољно уосталом показивао сам М. Шамић, уз то, десетак година по објављивању Шамићевог дела и Лешић у књизи *Језик и књижевност дјело* (Свјетлост Сарајево). Само ћу, ради илустрације, навести неколико примјера. Већ је наведена Андрићева реченица: „И кад је постављен од Талерлана за секретара нове Цисалпинске Републике, Давил је пре поласка

9 О овом сам писао, али из, не баш претјеране, скромности не наводим све своје библиографске јединице које имају везе с темом овог рада.

10 О појму стилизације у књижевном дјелу опширно се говори, са примјерима историјске стилизације, и раду Тошовић 1988.

на дужност у Милано био примљен од генерала, који је желео да му лично даде упутства ...“ М. Шамић цитира докуменат на томе мејесту: „...Чим је Давид био именован на ово важно мјесто, одлучио је да у одсуству амбасадора, *посјетити генерала Бонапарту...*“ (Шамић 1962: 39). Или други примјер, гдје Андрић пише о сусрету два конзула уочи почетка рата између њихових држава. Ту је и слѣдећи дио дијалога међу конзулима: „Надам се, драги господине, да *ће* рат *бити* *избежљив*, али ако до њега дође, да *ће* *бити* *вођен* без мржње и да неће дуго трајати (423). Шамић наводи и тај дио из историјског документа: „... налазим да *ће* рат *бити* *вођен* без анимозности и кратко трајати“ (Шамић 1962: 174). Знао се Андрић у одређеним случајевима послужити и летописима босанских фрањеваца, а за писање овог романа и других својих дјела он је имао и списе из десетина француских путописа по Босни и дјела која се на неки начин тичу и Босне¹¹. Јасно је да су ти исјечци из докумената умјетнички преобликовани и уклапани у умјетникову визију консулских времена. Они нам свједоче о томе да је роман *Травничка хроника* таквог карактера да у њему има простора за елементе административног стила, који карактерише веће присуство пасивних реченица.

Дјела

Иво Андрић, *Знакови поред пиша*, књига друга, Политика, Београд, 2005.

Иво Андрић, *Жена на камену*, Нолит, Београд, 1962.

Иво Андрић, *Травничка хроника*, Нолит, Београд, 1981.

Литература

Ивић 2000 – Милка Ивић, *О модификајтору „улоге“ АГЕНС*, Јужнословенски филолог LVI/1–2, Београд, 463–467.

Милошевић 1972 – Ксенија Милошевић, *Неки аспекти семантичког односа конструкција пасивне (са шириним придјевом) и рефлексивне у савременом српскохрватском језику*, Књижевни језик I/3–4, Сарајево, 63–86.

Новаковић 2012 – Јелена Р. Новаковић, *Француска путописна литература у Андрићевим записима*, Научни састанак слависта у Вукове дане 41/2, Београд, 671–682.

Радовановић 2007 – Милорад Радовановић, *Стари и нови стили*, Сремски Карловци – Нови Сад.

Станојчић – Поповић 2005 – Живојин Станојчић и Љубомир Поповић, *Грамматика савременог српског језика*, Београд.

Танасић 1982 – Срето Танасић, *Пасивне конструкције у савременом српскохрватском језику*, Радови Института за језик и књижевност IX, Сарајево, 65–124.

Танасић 2005а – Срето Танасић, *Опозиција референцијалности/нереференцијалности и пасивна дијалеза*, Синтаксичке теме, Београдска књига, Београд, 95–101.

Танасић 2005б – Срето Танасић, *Глагол између реченице и рјечника*, Синтаксичке теме, Београд, 110–127.

Тошовић 1988 – Бранко Тошовић, *Стилизација*, Књижевна историја 12 (45), Београд, 91–123.

Тошовић 2002 – Бранко Тошовић, *Функционални стилови*, Београдска књига, Београд.

¹¹ О томе се говори у раду Новаковић 2012.

Храковски 2000 – В. С. Храковский, *Дијалези и залоги (штрицајтх лејт сјустја)*, Слово в тексте, Сборник статей к семидесятию академика Ю. Д. Апресяна, Москва, 466–474.

Храковски, ур. 1970 – В. С. Храковский, *Катџегорја залога. Мајтериали конференцији*, Ленинград.

ПАССИВНЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ В ПРОЗАИЧЕСКОМ ТВОРЧЕСТВЕ ИВО АНДРИЧА

Резюме

В предлагаемой работе рассматривается употребление пассивных предложений в прозаическом творчестве Иво Андрича. Заметно, что их наличие не совсем одинаково во всех эго прозаических произведениях. частотность употребления предложений данного типа меньше в *Придорожных знаках (Знакови поред пуџа)* чем в *Травницкой хронике (Травничка хроника)*. Автор считает, что причина такого распределения связана с природой названных произведений. *Травницкая хроника* исторический роман, базирующийся на исторических документах и поэтому в ней наличествуют в большой степени элементы административного стиля, чем раскрываются большие возможности для употребления в ней пассивных предложений.

Срећо Танасич